

प्राथमिक शिक्षण पदविका परीक्षा

जून -२०२०

डी.एल.एड.
परीक्षा जून-२०२० अधिसूचना
ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरण्याचे
वेळापत्रक

प्राचार्य, जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था सर्व व प्राचार्य, अध्यापक विद्यालये
सर्व यांनी परीक्षेच्या पूर्वतयारीसाठी करावयाच्या कार्यवाहीबाबत महत्वपूर्ण
सूचना

महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद

१७, डॉ. आंबेडकर रोड, पुणे ४११ ००१

फोन: (०२०) २६१२३०६६, २६१२३०६७

website www.deledexam.in

Email - www.mscepune@gmail.com

ठिकाण :- पुणे

दि. २९/०१/२०२०

**महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषदेतील डी.एल.एड्.
परीक्षेशी संबंधित अधिकारी**

अ. क्र.	नाव	हुद्दा	दूरध्वनी
			कार्यालय
१.	श्री. द. गो. जगताप	अध्यक्ष	२६१२३०६६/६७
२.	श्री. तुकाराम सुपे	आयुक्त	२६१२३०६६/६७
३.	श्रीम. स्मिता गौड	उपायुक्त	२६१२३०६६/६७
४.	श्री. सु.बा.माळी	सहा.आयुक्त	२६१२३०६६/६७
५.	श्रीम. सोनाली मातेकर	मूल्यमापन अधिकारी	२६१२३०६६/६७
६.	श्री. बी. एन. गरड	अधीक्षक	२६१२३०६६/६७
७.	श्रीम. वसुधा भागवत	लेखाधिकारी	२६१२३०६६/६७
८.	श्री. शिवाजी पाटील	लिपिक	२६१२३०६६/६७

* टीप * - सदरचे दूरध्वनी क्रमांक फक्त तातडीच्या कार्यालयीन संपर्कासाठी आहेत. ते विद्यार्थी / पालकांना देऊ नयेत. कारण विद्यार्थ्यांची कोणतीही वैयक्तिक माहिती परिषद स्तरावर उपलब्ध नसते.ती अध्यापक विद्यालय स्तरावर उपलब्ध असते.

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	तपशील	पान क्र.
१.	अध्यापक विद्यालयांनी Registration करणेबाबत सूचना	४
२.	परीक्षेसाठी संगणकीय आवेदनपत्रे भरून सादर करण्याबाबतची नियमावली	५
३.	ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरण्यापूर्वी प्राचार्यांनी घ्यावयाची दक्षता	६ ते ७
४.	डी.एल.एड. परीक्षा जून २०२० ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरण्यापूर्वी व भरताना घ्यावयाची विशेष दक्षता	८
५.	परीक्षा शुल्क, संस्था नोंदणी शुल्क व विद्यार्थी नोंदणी शुल्क	९
६.	ऑनलाईन /विलंब शुल्काने/अतिविलंब शुल्काने आवेदनपत्र भरण्याचे वेळापत्रक	१०
७.	प्रि-लिस्ट भरण्याबाबत घ्यावयाची दक्षता व डी.एल.एड. ५० अहवाल भरताना घ्यावयाची दक्षता	११
८.	सर्व अध्यापक विद्यालयांनी ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरणे वेळापत्रक	१२
९.	डी.एल.एड. प्रथम वर्ष परीक्षा जून-२०२० चे वेळापत्रक	१३
१०.	डी.एल.एड. द्वितीय वर्ष परीक्षा जून-२०२० चे वेळापत्रक	१४
११.	विद्यार्थ्यांचे ऑनलाईन आवेदनपत्र भरणेसाठी मार्गदर्शक सूचना कृती ओघ तक्ता (Flow Chart) ऑनलाईन परीक्षा शुल्क भरणेबाबत सूचना (Flow Chart)	१५ ते १६
१२.	डी.एल.एड. परीक्षा जून २०२० केंद्र निश्चिती व केंद्रसंचालक नियुक्तीबाबत. परिपत्रक	१७
१३.	लेखनिक पुरविण्याबाबत शासन निर्णय दि.१८ मार्च २०१४	१८ ते २१

डी.एल.एड्. परीक्षा जून-२०२०

अध्यापक विद्यालयांनी Registration करणेबाबत सूचना -

- १) संगणकीय नोंदणी फॉर्म परिषदेच्या www.deledexam.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे.
- २) www.deledexam.in ही वेबसाईट open केल्यानंतर Home page दिसेल. त्यामध्ये Institute Registration वर Click करावे. Institute registration फॉर्म दिसेल. तो फॉर्म प्रत्येक अध्यापक विद्यालयाने Online भरून Submit बटनावर Click करावे.
- ३) Submit केल्यानंतर भरलेली माहिती दिसेल त्यामध्ये दुरुस्ती करावयाची असल्यास go back बटनावर Click करून माहितीमध्ये दुरुस्ती करावी. दुरुस्ती करावयाची नसल्यास Online बटनावर Click करावे.
- ४) Online बटनावर Click केल्यानंतर तुम्ही Registration fee भरण्यासाठी Payment get way या पेजवर जाल. Pay Now या बटनावर Click करून Online फी भरावी.
- ५) Online फी भरल्यानंतर पैसे भरल्याची Receipt generate होईल.
- ६) प्राप्त Receipt वर Successful Payment असे लिहून आले तरच तुमचे Payment successful झाले असे ग्राह्य धरावे. Receipt ची Print काढून आपल्या दफ्तरी ठेवावी.
- ७) ज्या अध्यापक विद्यालयांना जून २०१८ ला User Id व Password मिळाला आहे. त्या अध्यापक विद्यालयांनी तोच User Id व Password वापरून लॉगिन करावे.
- ८) जे अध्यापक विद्यालय जून २०२० ला नव्याने नोंदणी करत आहेत. त्यांनी Payment Successful झाल्यानंतर जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्थेच्या login ला नोंदणी फॉर्म प्राप्त होतील. ते तपासून झाल्यानंतर जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्थांनी Online Approval द्यावे.
- ९) त्यानंतर नव्याने नोंदणी झालेल्या अध्यापक विद्यालयाच्या प्राचार्यांच्या E-mail Id व Mobile नंबरवर User Id व Password येईल.
- १०) User Id व Password मिळाल्यानंतरच सर्व अध्यापक विद्यालयांनी विद्यार्थ्यांचे Online आवेदनपत्रे दिलेल्या वेळापत्रकानुसार भरावीत.

परीक्षेसाठी संगणकीय आवेदनपत्रे भरून सादर करण्याबाबतची नियमावली

परीक्षा कालावधी - दि. ०४/०६/२०२० ते १२/०६/२०२०

प्राथमिक शिक्षण पदविका (डी.एल.एड.) परीक्षेस बसू इच्छिणाऱ्या उमेदवारांसाठी परीक्षार्थी म्हणून पात्रतेचे निकष

- परीक्षार्थीचा प्रवेश शासकीय कोट्यातील असल्यास राज्य शासनाने नियुक्त केलेल्या "राज्य डी.एल.एड. प्रवेश समितीने" मान्य केलेला असावा.
- प्रवेश स्पॉट/व्यवस्थापन कोट्यातील असल्यास, प्रवेशास सक्षम प्राधिकाऱ्याची मान्यता घेतलेली असावी.
- परीक्षार्थीची ८०% उपस्थिती पूर्ण होणे आवश्यक आहे.
- ८०% पेक्षा कमी उपस्थिती असणाऱ्या परीक्षार्थीची अनुपस्थिती क्षमापित प्रकरणे दि.२०/०५/२०२० पूर्वी प्राचार्य, जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था यांनी निकाली काढावीत.
- D.El.Ed. परीक्षार्थीचे अंतर्गत गुण ५०% किंवा त्यापेक्षा जास्त असणे आवश्यक आहे.
- डी.एल.एड. प्रथम वर्ष विद्यार्थ्यांचे आकारिक मूल्यमापन महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद (विद्या परिषद) यांनी दिलेल्या वेळापत्रकाप्रमाणे परीक्षा परिषदेच्या www.deledexam.in या संकेतस्थळावर गुणांची ऑनलाईन पध्दतीने नोंदणी करणे आवश्यक आहे. एकदा गुण नोंदविल्यानंतर पुनःश्च गुणात बदल करता येणार नाही याची नोंद घ्यावी.

- ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरण्यापूर्वी प्राचार्यांनी घ्यावयाची दक्षता -

- I) परीक्षार्थीस लागू असणारा इयर कोड अचूकपणे निवडणे आवश्यक आहे कारण इयरकोडप्रमाणे परीक्षार्थ्यांची सर्व माहिती संगणक पडद्यावर उपलब्ध होणार आहे. इयरकोडबाबतची माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

तपशील	इयर कोड क्रमांक
प्रथम वर्ष नियमित विद्यार्थी (First year fresh only)	१
प्रथम वर्ष पुनर्परीक्षार्थी विद्यार्थी(First year repeater only)	२
द्वितीय वर्ष उत्तीर्ण असून फक्त प्रथम वर्षाच्या काही विषयास बसणारे विद्यार्थी (Second Year Pass & First year repeater only)	३
प्रथम व द्वितीय वर्षाच्या परीक्षेस एकाच वेळी बसणारा विद्यार्थी (Appearing for first & second year)	४
द्वितीय वर्ष नियमित विद्यार्थी (Second year fresh only)	५
द्वितीय वर्ष पुनर्परीक्षार्थी विद्यार्थी (Second year repater only)	६

II) सर्वसाधारण सूचना :-

- १) ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरण्यापूर्वी माहिती पुस्तिका व सूचना वाचूनच माहिती भरावी.
- २) द्वितीय वर्षाची आवेदनपत्रे भरताना यापूर्वीचा नजिकच्या परीक्षेचा बैठक क्रमांक बिनचूक लिहावा. तो चुकीचा लिहील्यास अन्य विद्यार्थ्यांची माहिती आवेदनपत्रावर येईल. त्याची जबाबदारी संबंधितांवर राहिल. मागील गुणपत्रकावरून प्राचार्यांनी मागील बैठक क्रमांकाची पडताळणी करावी.
- ३) परीक्षा परिषदेने निश्चित केलेल्या परीक्षा केंद्रावरच परीक्षार्थीस परीक्षा द्यावी लागेल. कोणत्याही परिस्थितीत केंद्र बदलता येणार नाही.
- ४) यापूर्वी डी.एल.एड्. परीक्षेस बसलेल्या आणि गैरमार्गाचा अवलंब केलेल्या विद्यार्थ्यांची आवेदनपत्रे त्यांची प्रतिबंधित मुदत संपली असल्याची खात्री केल्यानंतरच भरावीत. गैरमार्गाचा अवलंब केलेल्या उमेदवारावर लादलेल्या शास्तीची मुदत संपण्यापूर्वी त्यांचे आवेदनपत्र परीक्षा परिषदेकडे आपणाकडून सादर झाल्यास त्यास संबंधित प्राचार्य हे व्यक्तीशः जबाबदार राहतील व त्यामुळे उद्भवणा-या न्यायालयीन प्रकरणाचा खर्च त्यांना भरावा लागेल.
- ५) अध्यापक विद्यालयाच्या प्राचार्यांनी सोबत दिलेल्या संभाव्य वेळापत्रकानुसार कार्यवाही होईल, याची दक्षता घ्यावी.

- III) क) प्रतिबंधित कालावधी : गैरमार्ग प्रकरणी शिक्षा दिलेल्या उमेदवाराचा प्रतिबंधित कालावधी पूर्ण झाला आहे का? याची खातर जमा करावी.

IV) अंतर्गत मूल्यमापनाचे गुणाबाबत (डी.एल.एड.)

१) सर्व नियमित उमेदवारांचे मूल्यमापनांचे गुण विहित नमुन्यात (डी.एल.एड.५०) न चुकता परिषदेने निर्धारित केलेल्या कालावधीत परीक्षा परिषदेकडे Online सादर करावेत. विहित कालावधीत याप्रमाणे कार्यवाही न झाल्यास व संबंधित उमेदवार प्रात्यक्षिक गुणाअभावी अनुत्तीर्ण घोषित झाल्यास त्याची जबाबदारी संबंधित प्राचार्याची राहिल.

अंतर्गत गुण नोंदविताना प्राचार्यांनी स्वतः खात्री करून घ्यावी. अंतर्गत मूल्यमापनाच्या गुणाबाबतच्या नोंदीमधील चुका दंडात्मक कारवाईस पात्र राहतील, याची प्राचार्यांनी नोंद घ्यावी.

२) डी.एल.एड. ५० मध्ये अंतर्गत गुण देताना किमान गुणांपेक्षा कमी गुण नोंदविलेले असल्यास अशा गुणांमध्ये दुरुस्ती करण्यात येणार नाही.

V) ऑनलाईन आवेदनपत्रांची संपूर्ण छाननी झाल्यानंतरच विद्यार्थी सर्व नियम व अटीच्या संदर्भात पात्र आहे की अपात्र हे ठरविण्याचा अधिकार परीक्षा परिषदेस आहे. तसेच 'परीक्षा दिल्यानंतरही संबंधितांच्या पात्रतेबाबत त्रुटी आढळल्यास संबंधितांची संपादनूक रद्द करण्याचा अधिकार परीक्षा परिषदेस राहिल' याची संबंधितांनी नोंद घ्यावी. ही बाब सर्व परीक्षार्थ्यांच्या निदर्शनास आणून देण्यात यावी.

VI) परीक्षेचे वेळापत्रक उमेदवारांच्या निदर्शनास आणण्याबाबत - प्राथमिक शिक्षण पदविका जून-२०२० च्या परीक्षेसाठी निश्चित केलेले परीक्षांचे वेळापत्रक सोबत जोडलेले आहे. सदर परीक्षांचे वेळापत्रक उमेदवारांच्या निदर्शनास आणावे.

VII) अपंगत्वाच्या सवलतीबाबत - जे परीक्षार्थी ४०% किंवा त्याहून अधिक अपंगत्व असलेले आहेत त्यांनी ऑनलाईन आवेदनपत्र भरतेवेळी तसा पर्याय निवडावा. तसेच आवेदनपत्रासोबत उमेदवाराचा फोटो असलेले जिल्हा शल्य चिकित्सक यांचे अपंगत्व प्रमाणपत्राची छायांकित प्रत Scan करून Upload करावी व ती परिषदेकडे जमा करावी.

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग महाराष्ट्र शासन यांचेकडील शासन परिपत्रक क्रमांक न्यायाप्र-२०१४/प्र.क्र.१/अ.क.२, दि.१८ मार्च २०१४ नुसार (अर्जाचा नमुना सोबत जोडला आहे.)

१. अपंग उमेदवाराला परीक्षेसाठी लेखनिक हा परीक्षा घेणाऱ्या अधिकाऱ्याने पुरवावा अथवा उमेदवाराने त्याची इच्छा असल्यास स्वतः लेखनिकाची व्यवस्था करावी.

२. परीक्षेचा कालावधी एक तासापेक्षा जास्त असल्यास अतिरिक्त वेळ देताना प्रत्येक तासाला २० मिनीटे अतिरिक्त वेळ याप्रमाणे गणना करावी.

३. अल्पदृष्टी उमेदवार लेखनिक वापरत नसला तरी त्यास प्रत्येक तासाला अतिरिक्त २० मिनीटे वेळ देण्यात यावा.

४. उमेदवारास प्रश्नपत्रिका देताना व उत्तरपत्रिका परत घेताना त्यावर त्या त्या वेळेची नोंद घेण्यात यावी. तसेच पुरवणीपत्रिका वेळेत पुरविण्यात याव्यात.

डी.एल.एड. परीक्षा जून-२०२० आवेदनपत्र भरण्यापूर्वी व भरताना घ्यावयाची विशेष दक्षता

1. सर्व अध्यापक विद्यालयांनी कॉलेज रजिस्ट्रेशन करणे आवश्यक आहे. (जूनच्या परीक्षेसाठी फक्त)
2. कॉलेज रजिस्ट्रेशन शुल्क व विद्यार्थी परीक्षा शुल्क पेमेंट गेट वे पध्दतीनेच भरणा करावयाचा आहे.
जर त्यामध्ये काही अडचण आल्यास खालील दूरध्वनी क्रमांकावर संपर्क करावा. दूरध्वनी क्रमांक
020- 41503562 किंवा 9822645425
3. आवेदनपत्र भरताना विद्यार्थ्यांचे पूर्ण नाव, आडनाव, वडिलांचे नाव व आईचे नाव बरोबर लिहावे
त्यासाठी फॉर्म भरताना संबंधित विद्यार्थ्यांचे इयत्ता 10वी 12 वी च्या प्रमाणपत्राची झेरॉक्स बरोबर
ठेवून त्यानुसार फॉर्म भरावा जेणेकरून Spelling Mistake होणार नाही.
4. आवेदनपत्रावर दिलेला फोटो संबंधित विद्यार्थ्यांचाच आहे काय? याची पुरेपुर खातरजमा करूनच
फोटो Upload करण्यात यावा. परीक्षेनंतर फोटो बदलाबाबत येणाऱ्या तक्रारीची परिषद स्तरावर
दखल घेण्यात येणार नाही. त्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधित प्राचार्य यांची राहिल.
5. डी.एल.एड. पुनर्परिक्षार्थी विद्यार्थ्यांचे जून -2020 च्या परीक्षेसाठी आवेदनपत्र भरताना त्याआधी
दिलेल्या लगतच्या परीक्षेच्या गुणपत्रकावरील बैठक क्रमांक, परीक्षा वर्ष, महिना अचूक भरावा.
वरील सर्व सूचना प्राचार्य, जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था DIET यांनी आपल्या अधिनस्त
असणाऱ्या सर्व अध्यापक विद्यालयांचे प्राचार्य यांच्या निदर्शनास आणून द्याव्यात वरील सूचनांचे
पालन न झाल्यास त्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधित अध्यापक विद्यालयाचे प्राचार्य यांची राहिल
याचीही त्यांना आपल्या स्तरावरून जाणीव करून द्यावी.

VIII) परीक्षा शुल्क : जून - २०२० साठी खालीलप्रमाणे परीक्षा शुल्क राहिल.

१) **संस्था नोंदणी शुल्क :**

सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षापासून संस्था नोंदणी शुल्क प्रतिवर्ष रु. २०००/- इतके करण्यात आलेले आहे. सदर शुल्क ऑनलाईन भरावयाचे आहे. शुल्क भरल्याशिवाय अध्यापक विद्यालयास नोंदणी (Registration) करता येणार नाही.

२) **विद्यार्थी नोंदणी शुल्क :**

सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षापासून प्रथम वर्ष (डी.एल.एड.) विद्यार्थी नोंदणी, प्रति विद्यार्थी शुल्क रु. २००/- इतके करण्यात आलेले आहे. परीक्षेचे आवेदनपत्र भरताना परीक्षा शुल्क, विद्यार्थी नोंदणी शुल्क एकत्रित ऑनलाईन भरावयाचे आहे.

३) **परीक्षा शुल्क**

डी.एल.एड. परीक्षेसाठी

तपशील	शुल्क दर रुपये	परीक्षा शुल्क ऑनलाईन भरण्यात यावे.
लेखी परीक्षा व प्रात्यक्षिक परीक्षा	प्रति विषय रु. ७५/- प्रमाणे	

सदर शुल्काचा तपशील विद्यार्थी व पालकांच्या माहितीसाठी अध्यापक विद्यालयाच्या दर्शनी भागात सूचना फलकावर लावावा.

परीक्षा शुल्क हे Screen वर दिसणाऱ्या पर्यायानुसार (Option) ऑनलाईन भरावयाचे आहे. त्याची पावती (receipt) आपल्याकडे जपून ठेवायची आहे.

**ऑनलाईन नियमित शुल्काने/ विलंब शुल्काने /अतिविलंब शुल्काने आवेदनपत्र भरण्याचे
वेळापत्रक**

अ.क्र.	तपशील	दिनांक
१.	नियमित शुल्क भरून अध्यापक विद्यालयाने संगणक प्रणालीद्वारे (Online) आवेदनपत्र सादर करण्याचा दिनांक	११/०२/२०२० ते २३/०२/२०२०
२.	विलंब शुल्क भरून अध्यापक विद्यालयाने संगणक प्रणालीद्वारे (Online) आवेदनपत्र सादर करण्याचा दिनांक	२४/०२/२०२० ते ०२/०३/२०२०
३.	अतिविलंब शुल्कासह अध्यापक विद्यालयाने संगणक प्रणालीद्वारे (Online) आवेदनपत्र सादर करण्याचा दिनांक	०३/०३/२०२० ते १७/०३/२०२०

टिप:- १) ऑनलाईन आवेदनपत्र भरण्यासाठी दि. १७/०३/२०२० पर्यंतच वेबसाईट सुरु राहिल.

- २) दि.२३/०२/२०२० या तारखेनंतर आवेदनपत्र भरल्यास दि. ०२/०३/२०२० पर्यंत विलंब शुल्क रु. १००/- प्रति विद्यार्थी राहिल व त्यानंतर आवेदनपत्र भरल्यास विलंब शुल्क रु. १००/- + अतिविलंब शुल्क रु. ५०/- प्रतिदिन प्रतिविद्यार्थी याप्रमाणे राहिल.
- ३) कोणत्याही परिस्थितीत दि. १७/०३/२०२० नंतर आवेदनपत्र भरता येणार नाहीत.

महत्वाची सूचना:-ज्या अध्यापक विद्यालयांनी विद्यार्थ्यांचे परीक्षेचे आवेदनपत्र भरण्यापूर्वीच संबंधित

विद्यार्थ्यांचे परीक्षा शुल्क बँकेत भरले आहे, अशा अध्यापक विद्यालयांनी परीक्षा शुल्क परत मिळणेबाबत अर्ज करावा व त्यासोबत परीक्षा शुल्क भरलेले मूळ चलन जोडावे. त्यानुसार अध्यापक विद्यालयांना परीक्षा शुल्क परत करण्यात येईल.

- १) पोस्टाने कागदपत्रे स्वीकारली जाणार नाहीत, ती रद्द समजण्यात येतील व त्याची जबाबदारी संबंधित प्राचार्यांची राहिल.
- २) जो दिवस ठरवून दिलेला आहे त्याच दिवशी ऑनलाईन आवेदनपत्र भरणे आवश्यक आहे. निर्धारित वेळेत आवेदनपत्र न भरल्यास, विद्यार्थ्यांना विलंब शुल्क भरावे लागल्यास, परीक्षेपासून परीक्षार्थी वंचित राहिल्यास त्याला संबंधित अध्यापक विद्यालयाचे प्राचार्य जबाबदार राहतील.

प्रि-लिस्ट भरताना घ्यावयाची दक्षता-

www.deledexam.in या परिषदेच्या संकेतस्थळावर दि.०४/०४/२०२० ते दि. ०८/०४/२०२० या कालावधीत प्रि-लिस्ट प्रसिध्द केली जाईल. त्यानुसार आवश्यकता असल्यास विद्यार्थ्यांच्या आवेदनपत्रातील काही बाबींमध्ये दुरुस्ती करता येईल. दि. ०८/०४/२०२० नंतर कोणतीही दुरुस्ती करता येणार नाही.

अध्यापक विद्यालयांनी डी.एल.एड. ५० भरण्याबाबत सूचना-

परिषदेच्या संकेतस्थळावर दि. १५/०४/२०२० ते २२/०४/२०२० या कालावधीत डी.टी.एड.५० परीक्षार्थींचे अंतर्गत व प्रात्यक्षिक गुण भरण्यासाठी प्रसिध्द केली जाईल.

जून २०२० च्या नियमित विद्यार्थ्यांचे व नोव्हेंबर-२०१९ च्या ज्या परीक्षार्थींचे अंतर्गत व प्रात्यक्षिक गुण भरले नसतील अशा परीक्षार्थींचे गुण परिषदेच्या संकेतस्थळावर १५/०४/२०२० ते २२/०४/२०२० या कालावधीत भरणे आवश्यक आहे.

प्राचार्य, जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था यांनी आपल्या अधिनस्त सर्व अध्यापक विद्यालयांचे डी.एल.एड. ५० दि. २३/०४/२०२० ते ३०/०४/२०२० या कालावधीत तपासून Approval देणे आवश्यक आहे.

दिलेल्या कालावधीमध्ये अचूक माहिती ऑनलाईन भरावयाची आहे. सदर माहिती चुकीची भरल्यास त्याची जबाबदारी संबंधित अध्यापक विद्यालयावर राहिल.

टिप :- डी.एल.एड. ५० परीक्षार्थींचे अंतर्गत व प्रात्यक्षिक गुण विहित मुदतीतच

भरावेत. तदनंतर भरावयाचे झाल्यास प्रतिविद्यार्थी प्रतिदिन १००/- रु. दंड आकारण्यात येईल.

महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे
प्राथमिक शिक्षण पदविका परीक्षा : जून -२०२०
(D.El.Ed.)

सर्व अध्यापक विद्यालयांनी ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरणे ते
विद्यार्थ्यांना प्रवेशपत्रे वाटप करणेबाबत कामाचे

वेळापत्रक

अ.क्र.	कामाचा तपशील	दिनांक/कालावधी
१.	सर्व अध्यापक विद्यालयांनी College Registration and Online Payment करणे आवश्यक आहे.	०५/०२/२०२० ते १०/०२/२०२०
२.	DIET अधिनस्त अध्यापक विद्यालयांना Login ID आणि Password देणे व तपासून approve करणे.नविन रजिस्ट्रेशन केलेल्या अध्यापक विद्यालयांना approve करणे आवश्यक आहे.	०५/०२/२०२० ते १०/०२/२०२०
३.	अध्यापक विद्यालयांनी २०१६ या अभ्यासक्रमाच्या परीक्षार्थींचे नियमित परीक्षा शुल्कासह ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरणे.	११/०२/२०२० ते २३/०२/२०२०
४.	विलंब शुल्क भरून ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरणे.	२४/०२/२०२० ते ०२/०३/२०२०
५.	अतिविलंब शुल्क भरून ऑनलाईन आवेदनपत्रे भरणे.	०३/०३/२०२० ते १७/०३/२०२०
६.	जे विद्यार्थी प्रात्यक्षिक विषयात अनुत्तीर्ण असतील अशा विद्यार्थ्यांची प्रात्यक्षिक विषयाची आवेदन पत्रे नियमित परीक्षा शुल्कासह ऑनलाईन पध्दतीने भरणे. तशी सुविधा परिषदेच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.	११/०२/२०२० ते २३/०२/२०२०
७.	प्राचार्य DIET यांनी परिषदेच्या संकेत स्थळावर परीक्षा केंद्र ऑनलाईन निश्चित करून देणे.	१८/०३/२०२० ते ३१/०३/२०२०
८.	प्राचार्य DIET यांनी केंद्रसंचालकाची यादी ऑनलाईन निश्चित करून देणे.	१८/०३/२०२० ते ३१/०३/२०२०
९.	सर्व अध्यापक विद्यालयांनी प्रिलिस्ट दुरुस्ती Online करणे.	०४/०४/२०२० ते ०८/०४/२०२०
१०.	सर्व अध्यापक विद्यालय यांनी अंतर्गत व प्रात्यक्षिक गुण डी.एल.एड. ५० मध्ये Online भरणे.	१५/०४/२०२० ते २२/०४/२०२०
११.	प्राचार्य DIET यांनी अधिनस्त अध्यापक विद्यालयांची डी.एल.एड. ५० तपासून Online approve करणे.	२३/०४/२०२० ते ३०/०४/२०२०
१२.	कोऱ्या उत्तरपत्रिका परिषदेमार्फत जिल्हा स्टेशनरी परिरक्षकाकडे पोहोच करणे.	१६/०५/२०२० ते २२/०५/२०२०
१३.	सर्व अध्यापक विद्यालयांना परिषदेमार्फत संकेतस्थळावर Online प्रवेशपत्रे उपलब्ध करून देणे व अध्यापक विद्यालयांनी विद्यार्थ्यांना वितरीत करणे.	२८/०५/२०२० ते ०३/०६/२०२०
१४.	प्रत्यक्ष डी.एल.एड. परीक्षा जून-२०२० चा कालावधी	०४/०६/२०२० ते १२/०६/२०२०

महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे
प्राथमिक शिक्षण पदविका परीक्षा : जून-२०२०

डी.एल.एड. (प्रथम वर्ष)

वेळापत्रक

दिनांक	वार	वेळ	विषय	गुण
04/06/2020	गुरुवार	11.00 ते 01.00	बालकाचा विकास व स्व ची जाणीव (एफ-१) Child Development and Self Awareness (F-1)	40
05/06/2020	शुक्रवार	11.00 ते 01.00	शिक्षण प्रक्रिया व समाज (एफ-२) Educational Process and Society (F-2)	40
06/06/2020	शनिवार	11.00 ते 01.00	अभ्यासक्रम, अध्ययन- अध्यापनशास्त्र आणि मूल्यमापन (एफ-३) Curriculum, Pedagogy and Evaluation (F-3)	40
07/06/2020	रविवार	सुट्टी		
08/06/2020	सोमवार	11.00 ते 01.00	इंग्रजी भाषा संप्रेषण व प्रभुत्व भाग-१ (एफ-४)/ Proficiency in English Language (Part-I) (F-4) मराठी भाषा संप्रेषण व प्रभुत्व भाग-१ (एफ-४) Proficiency in Marathi Language (Part-I) (F-4)	40
09/06/2020	मंगळवार	11.00 ते 01.00	भाषा विषयाचे अध्ययन-अध्यापनशास्त्र (प्रथम/तृतीय भाषा) (एफ-५) Pedagogy of Language (I & III Language) (F-5)	40
10/06/2020	बुधवार	11.00 ते 12.00	इंग्रजी अध्ययन - अध्यापन शास्त्र भाग-१ (एफ-६) Pedagogy of English (Part-I) (F-6)	20
11/06/2020	गुरुवार	11.00 ते 01.00	गणित अध्ययन - अध्यापनशास्त्र (एफ-७) Pedagogy of Mathematics (F-7)	40
12/06/2020	शुक्रवार	11.00 ते 01.00	परिसर अभ्यास अध्ययन- अध्यापनशास्त्र (एफ-८) Pedagogy of Environmental Science (F-8)	40

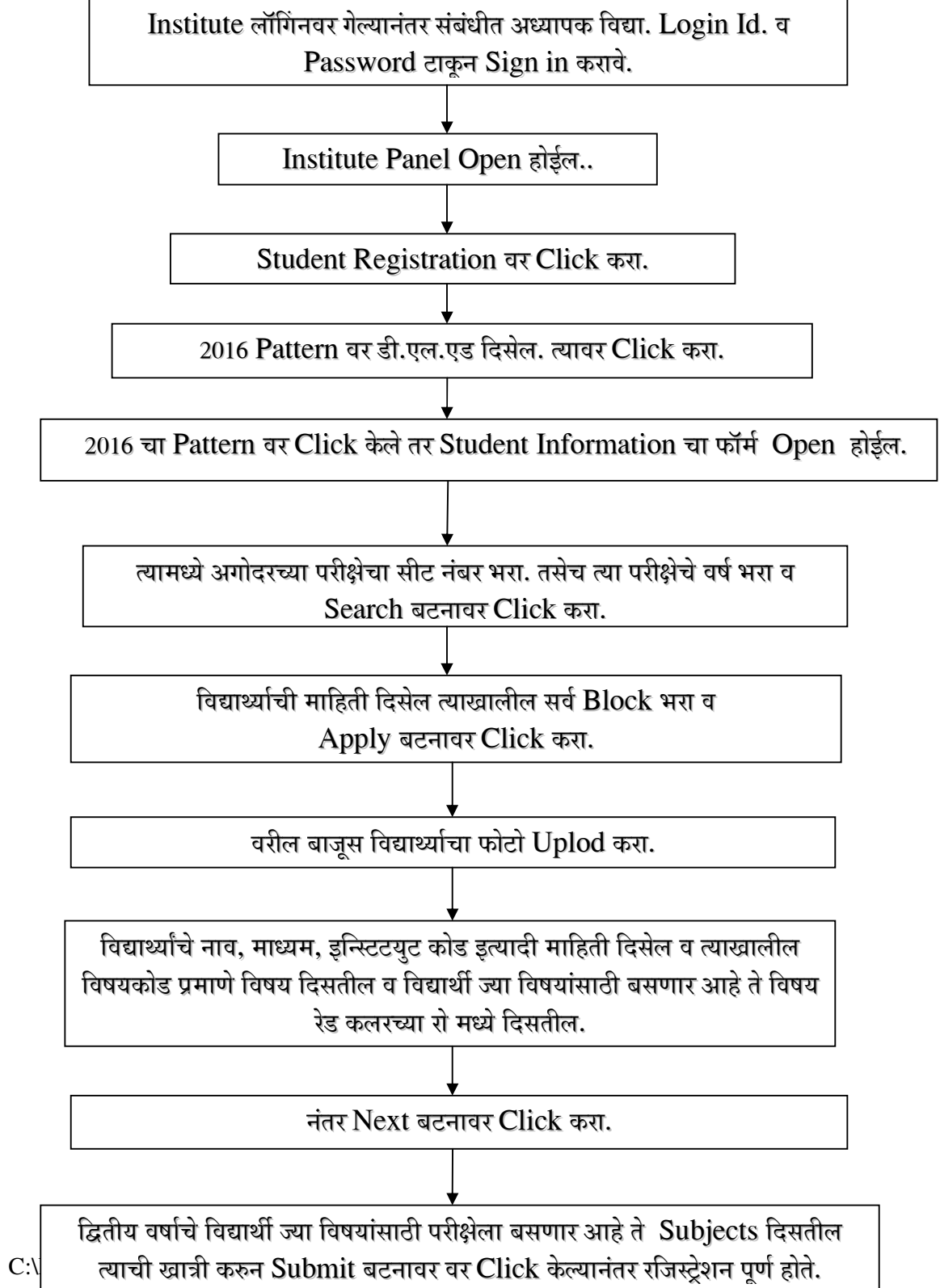
महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे
प्राथमिक शिक्षण पदविका परीक्षा : जून-२०२०

डी.एल.एड्. (द्वितीय वर्ष)

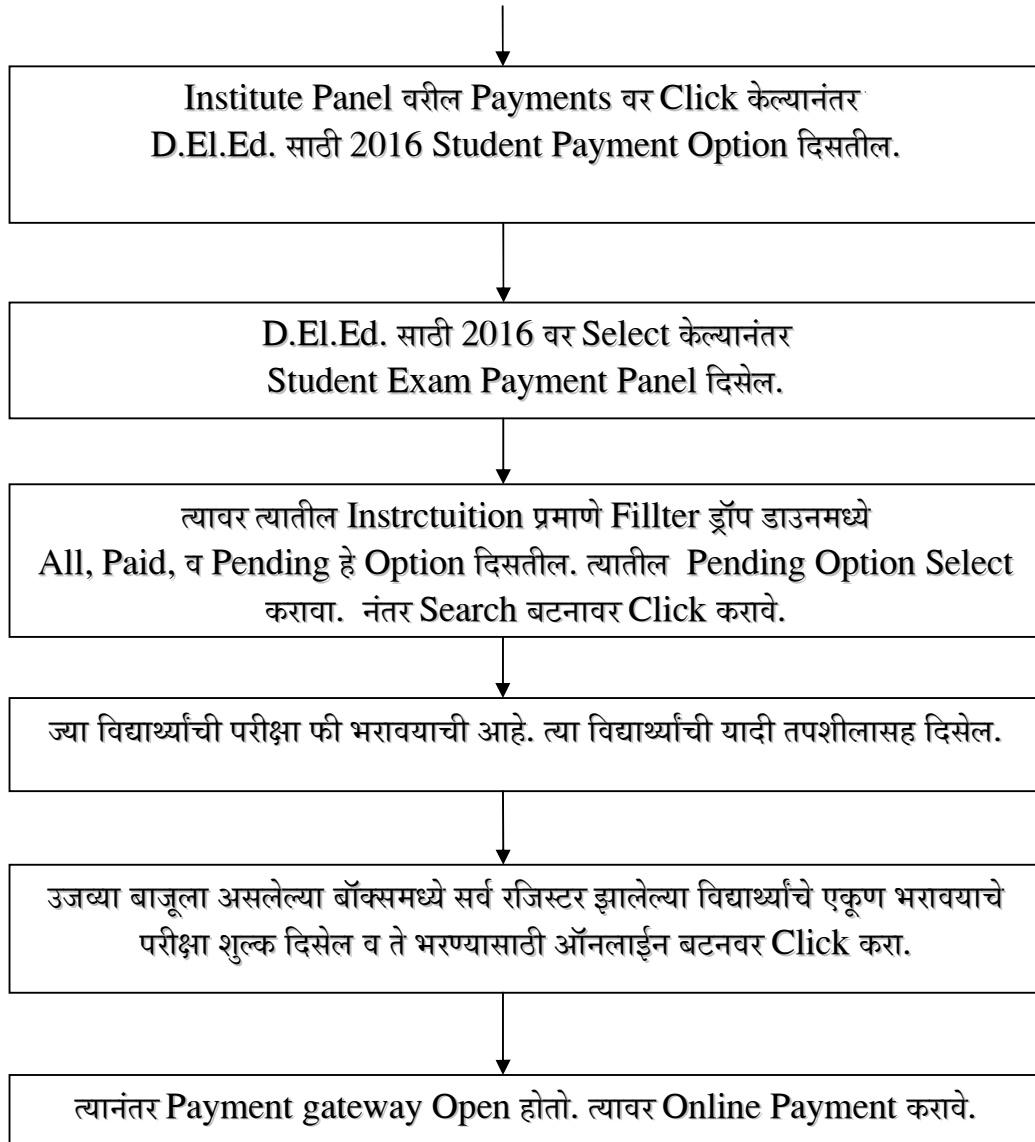
वेळापत्रक

दिनांक	वार	वेळ	विषय	गुण
04/06/2020	गुरुवार	03.00 ते 05.00	भारतीय समाज आणि शिक्षण (एस-१) Indian Society & Education (S-1)	40
05/06/2020	शुक्रवार	03.00 ते 05.00	शालेय संस्कृती, व्यवस्थापन, नेतृत्व व परिवर्तन (एस-२) School Culture, Management, Leadership & Transformation (S-2)	40
06/06/2020	शनिवार	03.00 ते 05.00	शिक्षणातील नवीन विचारप्रवाह (एस-३) New Trends in Education (S-3)	40
07/06/2020	रविवार	सुट्टी		
08/06/2020	सोमवार	03.00 ते 04.00	इंग्रजी भाषा संप्रेषण व प्रभुत्व भाग-२ (एस-४)/ Proficiency in English Language (Part-II) (S-4) मराठी भाषा संप्रेषण व प्रभुत्व भाग-२ (एस-४) Proficiency in Marathi Language (Part-II) (S-4)	20
09/06/2020	मंगळवार	03.00 ते 05.00	द्वितीय भाषा : अध्ययन-अध्यापन शास्त्र (एस-५) Pedagogy of Second Language (S-5)	40
10/06/2020	बुधवार	03.00 ते 04.00	इंग्रजी : अध्ययन- अध्यापन शास्त्र भाग-२ (एस-६) Pedagogy of English (Part-II) (S-6)	20
11/06/2020	गुरुवार	03.00 ते 05.00	विज्ञान व गणित : अध्ययन - अध्यापनशास्त्र (एस-७) Pedagogy of Science & Mathematics (S-7)	40
12/06/2020	शुक्रवार	03.00 ते 05.00	सामाजिकशास्त्र : अध्ययन- अध्यापनशास्त्र (एस-८) Pedagogy of Social Science (S-8)	40

महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे
 D.El.Ed. परीक्षा जून-२०२०
 विद्यार्थ्यांचे आवेदनपत्र भरणेसाठी अध्यापक विद्यालयांना मार्गदर्शक सूचना
कृती ओघ तक्ता (Flow Chart)

महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे
ऑनलाईन परीक्षा शुल्क भरणेबाबत सूचना
कृती ओघ तक्ता (Flow Chart)

परिपत्रक

डी.एल.एड. परीक्षा जून- २०२० केंद्र निश्चिती व केंद्रसंचालक नियुक्तीबाबत.

डी.टी.एड. व डी.एल.एड. जून- २०२० या परीक्षेच्या अधिसूचनेतील वेळापत्रकानुसार दि. १८/०३/२०२० ते ३१/०३/२०२० अखेर प्राचार्य DIET यांनी परिषदेच्या www.deledexam.in या संकेतस्थळावर केंद्रनिश्चिती करावयाची आहे.

A. परीक्षा केंद्राची निश्चिती करताना प्रामुख्याने खालील बाबी विचारात घ्यावे.

- I. परीक्षा केंद्र ज्या ठिकाणी आहे त्या शाळेमध्ये फर्निचर, पिण्याच्या पाण्याची सोय, विज, स्वच्छता गृह इ. सोय असावी
- II. दळणवळणाच्या दृष्टीने सर्व विद्यार्थ्यांना सोयिस्कर होईल असे ठिकाण परीक्षा केंद्र म्हणून निवडण्यात यावे
- III. यापूर्वी उपद्रवी ठरलेल्या किंवा गैरमार्गाचा अवलंब झालेल्या ठिकाणाची परीक्षा केंद्र म्हणून निवड करण्यात येवू नये
- IV. केंद्र संचालकाचे नाव निश्चित करताना एकदा निश्चित केलेले नाव पुन्हा बदलण्यात येवू नये याची दक्षता घ्यावी
- V. परीक्षा केंद्र इमारतीच्या संदर्भात संबंधीत प्राचार्याची लेखी संमती घ्यावी
- VI. सर्वसाधारणपणे प्रथम व द्वितीय वर्षाची विद्यार्थी संख्या विचारात घेवून प्रत्येकी ५०० ते १००० विद्यार्थ्यांसाठी एक परीक्षा केंद्र याप्रमाणे जिल्ह्यातील परीक्षा केंद्राची संख्या निश्चित करावी.

B. आपल्या जिल्ह्यातील केंद्र निश्चितीसाठी कृतीओघ तक्ता (Flow Chart) खालील प्रमाणे दिलेला आहे.

- I. प्राचार्य, DIET लॉगईन आय. डी. व पासवर्ड टाकावे.
- II. DIET चे पॅनल ओपन होईल.
- III. पॅनल वरील रजिस्टर सेंटर वर क्लिक करावे.
- IV. परीक्षा केंद्राच्या माहितीचा बॉक्स दिसेल. (उदा. विभाग, जिल्हा, तालुका परीक्षा केंद्राचे नाव, पत्ता, केंद्राची विद्यार्थी संख्या, केंद्रसंचालकाचे नाव, पद, कार्यालयाचा पत्ता केंद्रसंचालकाचा Bank Account no., IFSC Code No. ई-मेल, मोबाईल नं., इ.)
- V. सबमिट बटनावर क्लिक करावे
- I. पॅनल वरील सेंटर अलोकेशनवर क्लिक करावे
- II. जिल्ह्यातील सर्व अध्यापक विद्यालयांची माहिती दिसेल.

अ.क्र.	अध्या.विद्य. सांकेतांक	अध्यापक विद्यालयाचे नाव	२०१६ च्या अभ्यासक्रमाचे विद्यार्थी संख्या	Add
--------	------------------------	-------------------------	---	-----

वरील प्रमाणे दिसेल

- III. Add बटनावर क्लिक करावे, त्यानंतर उजव्या बाजूला छोटा पॅनेल दिसेल, रजिस्टर केलेल्या परीक्षा केंद्राची माहिती दिसेल, संबंधित अध्यापक विद्यालय कोणत्या केंद्राला जोडायचे आहे त्याकेंद्राला क्लिक करावे व सबमिट करावे त्यानंतर त्या अध्यापक विद्यालयासमोर निवडलेल्या परीक्षा केंद्राचे नाव दिसेल.

प्रत :

१. सर्व प्राचार्य, DIET
२. शिक्षण निरीक्षक, बृहन्मुंबई, दक्षिण

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक: न्यायाप्र-२०१४/प्र.क्र.१/अ.क.२
मंत्रालय विस्तार इमारत, मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
तारीख : १८ मार्च, २०१४

वाचा:-

- १) अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५
- २) अपंग कल्याण आयुक्तालय यांचे अकआ/प-७/लेखनिक/सुविधा/२००६-०७/२९५१, दि.२० डिसेंबर, २००६ परिपत्रक
- ३) अपंग कल्याण आयुक्तालय यांचे अकआ/प्र-७/लेखनिक/सुविधा/डिस्लेक्सिया/२०११-१२/२३६६, दि.२२ जून, २०११ चे शुध्दिपत्रक
- ४) उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाचे क्र.अपंग-२०११/प्र.क्र.१/२०११/आस्था-२, दि.२३मे,२०११ चे पत्र
- ५) रिट याचिका क्र.३२९४/२०१० व इतर जनहित याचिका बाबत मा.उच्च न्यायालयाचे दि.२९ एप्रिल, २०११ चे आदेश
- ६) रिट याचिका क्र.३२९४/२०१० व इतर जनहित याचिका बाबत मा.उच्च न्यायालयाचे दि.५ ऑगस्ट, २०११ चे आदेश
- ७) शासन परिपत्रक क्रमांक:- न्यायाप्र-२०११/प्र.क्र.९१/सुधार-३, १७ ऑगस्ट, २०११
- ८) केंद्रिय सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, भारत सरकार यांचे कार्यालयीन आदेश दि.२६ फेब्रुवारी, २०१३

प्रस्तावना:- अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्कांचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम १९९५ मधील कलम क्र.५ व ६ नुसार अपंग व्यक्तींना शालेय, महाविद्यालयीन, पूर्व प्रवेश परिक्षा तसेच स्पर्धा परीक्षेसाठी लेखनिक उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे. तथापि अशा सूचना संबंधित प्राधिकाऱ्यांना वेळोवेळी देऊनही अपंग व्यक्तींना लेखनिक उपलब्ध करून देताना समस्या निर्माण होत असल्याचे तसेच काही स्पर्धा परीक्षांमध्ये लेखनिक उपलब्ध करून दिला नसल्याचे निदर्शनास आले. मा.उच्च न्यायालयानेही वरील अनु.क्र.६ येथे नमूद केलेल्या याचिका प्रकरणी दि.५ ऑगस्ट, २०११ रोजी अपंग व्यक्तींना सर्व परीक्षांमध्ये लेखनिक उपलब्ध करून देण्याबाबत शासन स्तरावरून सूचना देण्याचे निदेश दिले. त्यास अनुसरून या विभागाच्या दि. १७ ऑगस्ट, २०११ च्या परिपत्रकान्वये सूचना निर्गमित करण्यात आल्या.

तथापि, मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथील सुमोटो याचिका क्र.२०१३/७९३८ यामध्ये दिलेल्या अंतरिम निर्णयात लेखनिक उपलब्ध करून देण्याबाबत सुधारित सूचना निर्गमित करण्याबाबत आदेशित केले आहे. तसेच केंद्र शासनानेही दि.२६.०२.२०१३ च्या कार्यालयीन आदेशान्वये लेखनिक उपलब्ध करून देण्याबाबत विविध सूचना केलेल्या आहे. या सर्व बाबींचा एकत्रित विचार करून उपरोक्त दि. १७ ऑगस्ट, २०११ चे परिपत्रक अधिक्रमीत करून नव्याने सुधारित परिपत्रक निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :- दृष्टीहीन, अल्पदृष्टी, अस्थिव्यंग, सेरेब्रल पाल्सी आणि डिस्लेक्सियाने बाधित झालेले विद्यार्थी / उमेदवार लिहीण्यासाठी सक्षम नसल्यास परीक्षा प्रयोजनार्थ त्यांच्या मागणीप्रमाणे लेखनिक व अन्य बाबीसंदर्भात दिनांक १७ ऑगस्ट, २०११ चे परिपत्रक अधिक्रमिक करून खालीलप्रमाणे नव्याने सूचना देण्यात येत आहेत. या सूचना स्पर्धात्मक परीक्षा व नियमित स्वरूपाच्या परीक्षा याकरीता समान असतील :-

- १) अपंग उमेदवाराला परीक्षेसाठी लेखनिक हा परीक्षा घेणाऱ्या प्राधिकाऱ्याने पुरवावा अथवा उमेदवाराने त्यांची इच्छा असल्यास स्वतः लेखनिकाची व्यवस्था करावी.
- २) परीक्षा घेणाऱ्या प्राधिकाऱ्याने नेमणूकीच्या जाहिरातीमध्ये लेखनिक उपलब्ध करून देण्याबाबत सुस्पष्ट उल्लेख करावा.
- ३) उमेदवाराने परीक्षा आयोजित करणाऱ्या संबंधित यंत्रणेकडून लेखनिक घेणार आहे किंवा उमेदवार स्वतः लेखनिकाची व्यवस्था करणार आहे याचा अर्जात स्पष्ट उल्लेख करावा.
- ४) परीक्षा घेणाऱ्या यंत्रणेने परीक्षेच्या आवश्यकतेप्रमाणे लेखनिकाची सक्षमता तपासून निवड करावी व त्याप्रमाणे जिल्हा / विभागीय किंवा राज्य पातळीवर त्यांचे पॅनेल तयार करावा.
- ५) लेखनिकाचे पॅनेल हे आवश्यकतेप्रमाणे त्या-त्या शाखेनुसार उदा. कला, वाणिज्य, विज्ञान, गणित, अभियांत्रिकी, वैद्यकीय इत्यादी विषयाप्रमाणे करावे व फक्त पात्र आणि सक्षम लेखनिकाचा त्या पॅनेलमध्ये समावेश करावा. शक्यतो परीक्षार्थी व लेखनिक हे एकाच शाखेचे असावेत. मात्र उमेदवार स्वतः लेखनिक उपलब्ध करून घेणार असल्यास त्याचे वय, शैक्षणिक अर्हता, परीक्षेतील गुण व अन्य बाबींबाबत कोणतेही निर्बंध असणार नाहीत. काही अपवादात्मक परिस्थितीत परीक्षा सुरु होण्याच्या ऐनवेळी लेखनिक बदलास मान्यता देण्याचे अधिकार मुख्य समवेक्षक यांना राहतील.
- ६) परीक्षेच्या वेळी पर्यवेक्षक आणि समवेक्षक यांनी योग्य ते पर्यवेक्षण करून फसवणूकीचे किंवा तत्सम गैरप्रकार होणार नाहीत याची दक्षता घ्यावी.
- ७) परीक्षा मंडळाकडून उपलब्ध करून देण्यात येणाऱ्या लेखनिकाची एक दिवस अगोदर भेट घेण्याची परवानगी संबंधित उमेदवारास देण्यात यावी. तसेच संगणकाद्वारे द्यावयाच्या परीक्षेसाठी सदर संगणक व त्याची आज्ञाप्रणाली परीक्षेच्या एक दिवस अगोदर तपासण्याची मुभा उमेदवारास असेल.
- ८) वेगवेगळ्या विषयाच्या पेपरसाठी मुख्यत्वेकरून भाषाविषयक परीक्षेसाठी वेगवेगळे लेखनिक उमेदवारास वापरता येतील.
- ९) परीक्षेचे माध्यम (उदा.सर्वसाधारण / ब्रेल लिपी / संगणकाद्वारे / ध्वनीमुद्रण) स्विकारण्याचा पर्याय उमेदवारास उपलब्ध असावा. ब्रेल लिपीचा वापर करण्यात आल्यास त्याचा अनुवाद इंग्रजी अथवा स्थानिक भाषेत करण्याची यंत्रणा उपलब्ध करून देण्यात यावी. उमेदवाराने अर्जाद्वारे दिलेली माहिती विचारात घेऊन परीक्षा मंडळाने प्रश्नावली व अन्य बाबीं संदर्भात कार्यपध्दती निश्चित करावी. तसेच उमेदवारास संवाद साधणारे कॅल्क्युलेटर (Talking Calculator) (ज्या परीक्षा पद्धतीत कॅल्क्युलेटर वापरण्याची परवानगी देण्यात आलेली आहे अशा बाबतीत) ॲबॅकस, सुसंवाद साधणारी उपकरणे जसे इलेक्ट्रॉनिक उपकरणे, कम्युनिकेशन चार्ट या बाबी उमेदवारास आवश्यकतेनुसार पुरविण्यात याव्यात.
- १०) अ) परीक्षेची बैठक व्यवस्था करताना दोन दृष्टीहीन उमेदवारांमध्ये किमान पुरेसे अंतर राहिल याची दक्षता पर्यवेक्षकांनी घ्यावी, जेणेकरून एक दृष्टीहीन उमेदवार त्याच्या लेखनिकाशी संभाषण करताना दुसऱ्या दृष्टीहीन उमेदवारास वा अन्य लेखनिकास ऐकू जाणार नाही.
ब) परीक्षेच्या वेळी उमेदवारांचा गोंधळ व संभ्रम टाळण्यासाठी परीक्षा सुरु होण्यापूर्वी योग्य अशी स्वतंत्र बैठक व्यवस्था अपंग उमेदवारांसाठी करण्यात यावी. अपंग उमेदवार व लेखनिक (आवश्यकतेनुसार) यांच्या बसण्याची व्यवस्था शक्यतो तळमजल्यावर करण्यात यावी व त्याबाबतची माहिती अपंग उमेदवारास आगाऊ देण्यात यावी.

- ११) लेखनिकाच्या मान्यता पत्रात खालील माहिती / तपशील नमूद करण्यात यावी.
१. परिक्षेसाठी उमेदवारास घ्यावयाचा जादा वेळ
  २. लेखनिकाच्या वेगळे / स्वतंत्र बसण्यासाठी करण्यात आलेली व्यवस्था
  ३. अपवादात्मक परिस्थितीत लेखनिक बदलणे आवश्यक असल्यास, त्यासाठी सक्षम प्राधिकारी यांचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक
- १२) लेखनिकाय अल्पोपहार घ्यावयाचा असल्यास त्याने तो परिक्षेच्या अगोदर किंवा नंतर घ्यावा.
- १३) उमेदवार व लेखनिक यांना परिक्षेच्या वेळेबद्दल संपूर्ण माहिती देण्यात यावी.
- १४) अतिरिक्त वेळ :-
१. लेखी परिक्षा एक तासाची असल्यास त्यासाठी किमान २० मिनीटे अतिरिक्त वेळ देण्यात यावा.
  २. त्याचप्रमाणे परिक्षेचा कालावधी एक तासापेक्षा अधिक असल्यास अतिरिक्त वेळ देताना प्रत्येक तासाला २० मिनीटे अतिरिक्त वेळ याप्रमाणे गणना करावी.
  ३. अल्पदृष्टी उमेदवार लेखनिक वापरत नसला तरी त्यास प्रत्येक तासाला अतिरिक्त २० मिनीटे वेळ देण्यात यावा.
  ४. उमेदवारास प्रश्नपत्रिका देताना व उत्तरपत्रिका परत घेताना त्यावर त्या त्या वेळेची नोंद घेण्यात यावी. तसेच पुरवणी पत्रिका वेळेत पुरविण्यात याव्यात.
- १५) प्रश्न पत्रिकेमधील मूळ प्रश्नात दृष्य बाबी समाविष्ट असल्यास अथवा उमेदवाराकडून अशा दृष्य बाबींचा अर्थ लावणे किंवा दृष्य बाबींचे सादरीकरण करणे अपेक्षित असल्यास अशा प्रश्नांचे ऐवजी पर्यायी प्रश्न पुरविण्यात यावेत. मात्र उमेदवारास उत्तर देण्यासाठी पर्यायी प्रश्नांचे ऐवजी मूळ प्रश्न निवडण्याची मुभा राहिल.
- १६) परिक्षेकरीता प्रश्नावली निश्चित करताना आकृती व आलेख यावर आधारित असलेल्या प्रश्नाऐवजी पर्यायी प्रश्न अंध व क्षीणदृष्टी उमेदवारांसाठी प्रश्नपत्रिकेत उपलब्ध करून देण्यात यावेत.
- १७) दृष्टीहीन उमेदवारांना उत्तरपत्रिका लिहीताना ब्रेलचा वापर करण्याची किंवा संगणक अथवा टंकलेखन यंत्र वापरण्याची मुभा राहिल. ब्रेल लिपीमधील उत्तरपत्रिकेचे मुल्यांकन हे ब्रेल लिपी डिजिटल टेक्स्ट (Digital text) मध्ये पुरविण्यात यावी. ज्या परिक्षा प्रक्रियेत सहाय्यक तंत्रज्ञान व उपकरणे वापरण्याची सवलत देण्यात आलेली असेल तेथे उमेदवारास टेलर फ्रेम, ब्रेल स्लेट, जॉमेट्री किट, मेजरिंग टेप इत्यादी सहाय्यक तंत्रज्ञान व उपकरणे वापरण्याची मुभा राहिल.
- १८) परीक्षा पद्धतीमध्ये पुस्तकांचा वापर करणे आवश्यक असेल तेथे ब्रेल लिपिमध्ये संबंधित पुस्तके वापरण्याची मुभा अंध उमेदवारास असेल. तसेच संगणकाचा वापर असल्यास त्या आज्ञा प्रणालीवरील माहिती वाचता येऊ शकणाऱ्या उपकरणाची सोय उमेदवारास उपलब्ध करून देण्यात यावी.
- १९) अल्पदृष्टी उमेदवारास परिक्षेसाठी आवश्यक असणारी उपकरणे पुरविण्याची तजविज पर्यवेक्षकांनी करावी. मात्र त्यासंदर्भात उमेदवाराने संबंधित परिक्षा मंडळाकडे लेखी विनंती करणे आवश्यक राहिल. अथवा उमेदवाराने अशी उपकरणे परीक्षेकरिता वापरण्यासाठी स्वतंत्र उपलब्ध केल्यास ती वापरण्याची त्यास मुभा राहिल. तथापि, सदर उपकरणे वापरण्यास मुभा देण्यापूर्वी परीक्षा मंडळाकडून पुरविण्यात येणाऱ्या उपकरणासारखेच असल्याची खात्री संबंधित पर्यवेक्षक करील.

२. ऑनलाईन (online) परीक्षा पध्दती संदर्भात स्वतंत्ररित्या कार्यवाही करण्यात येऊन आवश्यक त्या सूचना देण्यात येतील.
३. अपंग विद्यार्थ्यांस संबंधित वैद्यकिय प्राधिकारी यांनी दिलेले अपंगत्वाचे प्रमाणपत्र राज्यातील संबंधित परीक्षा मंडळ, परीक्षा केंद्र व शिक्षणसंस्था यांनी ग्राह्य धरावे.
४. उपरोक्त सूचना ह्या लेखनिकासाठीच मर्यादित नसून आवश्यकतेनुसार वाचक, प्रयोगशाळा सहाय्यक यांच्या संदर्भातही लागू राहतील.
५. अपंग विद्यार्थी / उमेदवाराच्या विशिष्ट गरजा लक्षात घेऊन त्याप्रमाणे सुविधा पुरविण्याबाबत संबंधित परीक्षा मंडळ / केंद्रावरील सूचनांच्या अंमलबजावणीत लवचिकता दाखवू शकतील.
६. सदर शासन परिपत्रक संबंधित मंत्रालयीन विभागांनी आपल्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख, प्रादेशिक विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख तसेच महामंडळे, नगरपालिका, महानगरपालिका, जिल्हा परिषदा, मंडळे, सार्वजनिक उपक्रम व सर्व प्रकारच्या शैक्षणिक संस्था यांच्या तसेच शालेय शिक्षण व क्रिडा विभाग, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धविकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग, वैद्यकिय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग तसेच आयुक्त (समाज कल्याण), संचालक (विजा/भज, इमाव व विमाप्र कल्याण), आयुक्त (अपंग कल्याण) यांनी त्यांच्या नियंत्रणाखालील शैक्षणिक व सर्व प्रकारच्या संस्था यांना तातडीने पाठवावे आणि वरील सूचनांचे तंतोतंत पालन करण्याच्या सूचना त्यांना द्याव्यात, असेही आदेश देण्यात येत आहेत.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०३२११६५३१३९३२२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

स्वाक्षरीत
(रा.द शिंदे)
सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रपत्र क

(महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषदेचे दि. १.११.०३ चे परिपत्रक)

परीक्षेसाठी लेखनिक देण्याबाबतचा प्रस्ताव

कोड क्र.

जा.क्र.

दिनांक :

मा. आयुक्त,

महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद,

१७, डॉ. आंबेडकर मार्ग, पुणे-१

अ.) परीक्षार्थींचा तपशील :

१. परीक्षार्थीचे नाव :
२. परीक्षेचा महिना व वर्ष :
३. अध्यापक विद्यालयाचे नाव :
४. बैठक क्रमांक :
५. परीक्षा केंद्र क्रमांक :
६. अभ्यासक्रम :
७. लेखनिक मागणी करण्याचे कारण :
८. जोडलेली कागद पत्रे :
९. वैद्यकिय प्रमाणपत्र :

परीक्षार्थींचे
छायाचित्र
प्राचार्यांच्या सही
व शिक्क्यासह

ब.) लेखनिकाचा तपशील :

१. विद्यार्थी - लेखनिकाचे नाव :
२. विद्यार्थी - लेखनिकाच्या शाळेचा पत्ता. :
३. शिकत असलेली इयत्ता :

लेखनिकाचे
छायाचित्र व
त्याच्या
महाविद्यालयाच्या
प्राचार्यांची सही
व शिक्का

सही व शिक्का

उच्च माध्यमिकविद्यालय/कनिष्ठ महाविद्यालय

(टिप : नवीन अभ्यासक्रम (२०१६) च्या परीक्षार्थींस इ. ११ वी मध्ये शिकत असलेला/असलेली विद्यार्थी / विद्यार्थींनी लेखनिक म्हणून देता येईल.)

वरील परीक्षार्थींस परीक्षेसाठी लेखनिक देण्यासाठी शिफारस आहे.

आपला विश्वासू,

सही व शिक्का